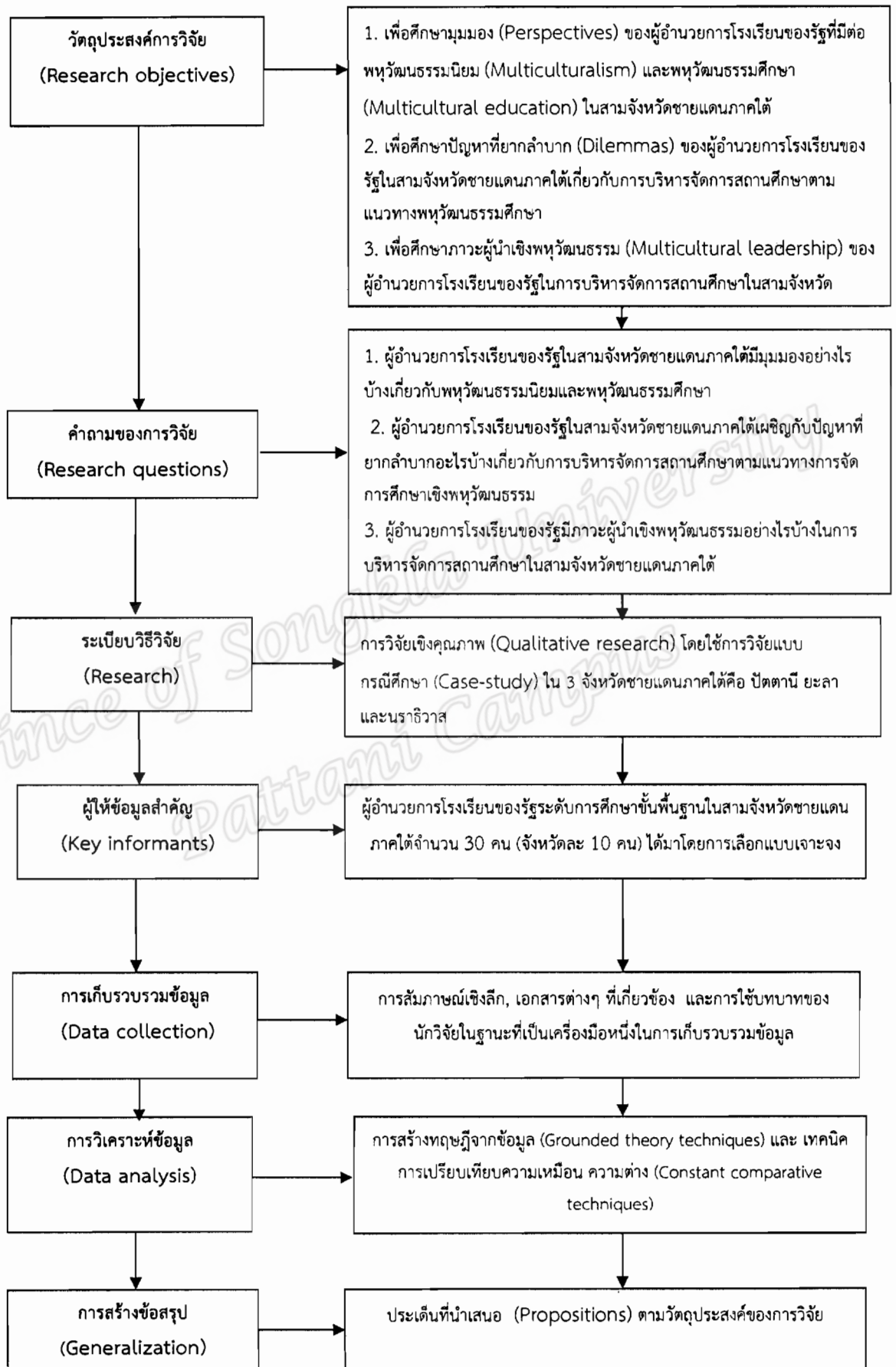

บทที่ 3 ระเบียบวิธีในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ช่วยสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ บริบทและความเป็นจริงทางสังคมหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งในเชิงลึกที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยเฉพาะในมิติของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ทางสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมถึงรูปแบบของการบริหารจัดการศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกับภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ การใช้การศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม แนวทางการปฏิบัติ การกระทำ หรือการแสดงออกของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือสถานการณ์ใด สถานการณ์หนึ่งที่ปรากฏในสังคม (Heppner และ Heppner, 2004) การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยที่มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยช่วยให้เข้าใจ ข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในเชิงลึกและให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงของข้อเท็จจริง และความเป็นไปทางสังคม (Lincoln และ Guba, 1985) ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอกรอบแนวคิดวิจัยในภาพรวมทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ในการวิจัย การออกแบบงานวิจัย เครื่องมือวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การรักษาความลับข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ความถูกต้องตรงประเด็นและความน่าเชื่อถือของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อศึกษามุมมอง (Perspectives) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐที่มีต่อพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่ยากลำบาก (Dilemmas) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม (Multicultural leadership) ของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในการบริหารจัดการสถานศึกษาของในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำถามการวิจัย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมุมมองอย่างไรบ้างเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural education) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เผชิญกับปัญหาที่ยากลำบากอะไรบ้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐมีภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมอย่างไรบ้างในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การออกแบบงานวิจัย

การออกแบบงานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยแบบกรณีศึกษาซึ่งจะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ทางสังคมหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง (Bogdan และ Biklen, 2003) เนื่องจากการศึกษาแบบกรณีศึกษาประกอบไปด้วยธรรมชาติของกรณีต่างๆ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีลักษณะแตกต่างกัน หรือสถานการณ์ทางสังคมที่มีความหลากหลาย (Yin, 2005) ซึ่งในกรณีงานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษากรณีศึกษาภาวะผู้นำของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประกอบด้วย ปัตตานี ยะลา นราธิวาส โดยผู้วิจัยจะใช้กรณีศึกษาแต่ละกรณีในการเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างของประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview protocol) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดแต่เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In-depth interviews) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยสร้างความน่าเชื่อถือของเครื่องมือโดยอาศัยการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3

ท่าน (ดูภาคผนวก ค) ที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพและพหุวัฒนธรรมเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของประเด็นข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่คู่มือโรงเรียน เอกสารการประชุม และข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ของสถานศึกษา ในการสนับสนุน (Complement) การอธิบายเกี่ยวกับมุมมองของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐต่อพหุวัฒนธรรมนิยมและพหุวัฒนธรรมศึกษา ปัญหาที่ยากลำบากอะไรบ้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมศึกษา และภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. ตัวผู้วิจัยเอง (Researcher as a key instrument) ทั้งนี้ผู้วิจัยถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัย (Glesne, 1999; ชาย โพธิ์สิตา, 2549) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการสร้างทฤษฎีเพื่ออธิบายหรือหาข้อสรุปเกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว

4. เทปบันทึกเสียง (Tape recorder) จำนวน 2 เครื่องเพื่อบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยปัตตานี ยะลาและนราธิวาส จำนวน 30 คน ซึ่งมีพื้นฐานส่วนบุคคลแตกต่างกันเช่นเพศ ระดับการศึกษา ศาสนา เป็นต้น ดังตาราง 1

ตาราง 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัด	เพศ	ศาสนา	ระดับการศึกษา	ชื่อเรียกในงานวิจัย*
ปัตตานี (10 คน)	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 1
	หญิง	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 2
	หญิง	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 3
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 4
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 5

ตาราง 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ต่อ)

จังหวัด	เพศ	ศาสนา	ระดับการศึกษา	ชื่อเรียกในงานวิจัย*	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 6	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 7	
	หญิง	อิสลาม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 8	
	หญิง	อิสลาม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 9	
	หญิง	อิสลาม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนปัตตานี 10	
ยะลา (10 คน)	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 1	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 2	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 3	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 4	
	ชาย	อิสลาม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 5	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 6	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 7	
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 8	
		หญิง	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียนยะลา 9

ตาราง 1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนของรัฐในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ต่อ)

จังหวัด	เพศ	ศาสนา	ระดับการศึกษา	ชื่อเรียกในงานวิจัย*
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน ยะลา 10
นราธิวาส (10 คน)	ชาย	มุสลิม	ปริญญาตรี	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 1
	ชาย	มุสลิม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 2
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 3
	ชาย	พุทธ	ปริญญาตรี	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 4
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 5
	ชาย	พุทธ	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 6
	ชาย	มุสลิม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 7
	ชาย	มุสลิม	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 8
	หญิง	พุทธ	ประกาศนียบัตร วิชาชีพผู้บริหาร	ผู้อำนวยการโรงเรียน นราธิวาส 9
	หญิง	พุทธ	ปริญญาโท	นราธิวาส 10
รวมทั้งสิ้น (30 คน)	ชาย = 12 หญิง = 8	พุทธ = 12 อิสลาม = 8	ปริญญาตรี = 2 ประกาศนียบัตร วิชาชีพผู้บริหาร = 1 ปริญญาโท = 27	หมายเหตุ*: ชื่อสมมติ ที่ใช้เรียกในงานวิจัย

การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful selection) ซึ่งเป็นการเลือกโดยมีเหตุผลเฉพาะโดยคำนึงประสบการณ์ วัฒนธรรม เพศหรือประเด็นอื่นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Law และคณะ, 1998) การเลือกแบบเจาะจงเป็นการเลือกอย่างตั้งใจ (Schwandt, 1997) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติภายใต้กรอบของการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสังกัดโรงเรียนของรัฐบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสังกัดโรงเรียนของรัฐบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี
3. แสดงเจตจำนงในการเข้าร่วมการวิจัยอย่างสมัครใจ

การรักษาความลับของข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้ชื่อที่สมมติ (Pseudonym) ขึ้นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนที่เข้าร่วมให้ข้อมูลในงานวิจัยดังกล่าวทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความลับหรือข้อคิดเห็นส่วนบุคคลซึ่งอาจกระทบต่อการปฏิบัติงานหรือหน่วยงาน การรักษาความลับของข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญถือได้ว่าเป็นจรรยาบรรณที่นักวิจัยเชิงคุณภาพต้องตระหนัก (Fraenkel และ Wallen, 2006) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้ใช้ข้อมูลเท่านั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบในแฟ้มเก็บข้อมูลทั้งนี้การใช้ชื่อเรียกจะมีการเรียงลำดับอย่างมีระบบ (ดูตาราง 1)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ทำโดย

1. สัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Seidman, 1998) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีสัมภาษณ์โดยตรง (face-to-face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือสถานที่อื่นๆ ตามความเหมาะสมบนพื้นฐานของความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกรณีเผชิญกับภาวะการณ์ไม่ปกติในพื้นที่ ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะมีผู้ช่วยวิจัยในเก็บข้อมูลควบคู่กับวิจัยในขณะที่ลงพื้นที่
2. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น คู่มือสถานศึกษา เว็บไซต์ของสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยดังกล่าวใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Grounded theory techniques) (Glaser และ Strauss, 1967; Strauss และ Corbin, 1990; Charmaz, 2006) เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวเริ่มต้นจากการเก็บและรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ จัดแยกประเภทข้อมูล

เพื่อวิเคราะห์หารูปแบบ (Patterns) หรือใจความหลัก (Themes) ก่อนที่จะมีการสร้างสมมติฐานและกรอบแนวคิดสำหรับคำอธิบายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่ศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจึงหลักการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive approach) ซึ่งอาศัยข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกมาตามระเบียบวิธี แล้วจึงทำการวิเคราะห์หาข้อสรุป (Generalization) หรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากลักษณะหรือบริบทโดยทั่วไป (a particular context) ไปสู่ข้อสรุป (to a conclusion) เกี่ยวกับการปรากฏการณ์นั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยมีกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูล 9 ขั้นตอนดังนี้

1. ถอดเทปบทสัมภาษณ์ (Transcribing interviews) คำต่อคำจากบทสัมภาษณ์ทั้งหมด 30 บทสัมภาษณ์และบันทึกบทสัมภาษณ์ในไฟล์เอกสารด้วยโปรแกรม Microsoft word
2. จัดเก็บบทสัมภาษณ์ที่ถอดเทปแล้วลงในแฟ้มเอกสาร (Filing transcription) ที่ผู้วิจัยได้เตรียมไว้ทั้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อรอการตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องอีกครั้ง
3. ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้ง (Rechecking transcriptions) เพื่อพิจารณาความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์
4. จัดแยกประเภทของข้อมูล (Categorizing data) ตามกลุ่มจังหวัดที่ทำการสัมภาษณ์
5. เริ่มดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลกล่าวคือเริ่มต้นด้วยการใส่รหัส (open-coding) และตามด้วยการให้รหัสตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน (Theoretical coding) โดยกระทำสลับไปมาในแต่ละบรรทัด ย่อหน้า และแต่ละหน้าของบทสัมภาษณ์โดยอาศัยหลักการสุ่มทางทฤษฎี (Theoretical sampling) ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
6. วิเคราะห์หารูปแบบและใจความหลักของข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Identifying patterns and themes) ทั้งสามจังหวัดโดยใช้วิธีเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง (Constant comparative techniques) ของข้อมูลในแต่ละบทสัมภาษณ์ ทำการเปรียบเทียบข้อมูลในจังหวัดเดียวกันและต่างจังหวัดโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบแบบสลับไปสลับมา (To-and-fro process) เพื่อศึกษาความเหมือนและความต่างของข้อมูลซึ่งจะผู้วิจัยจะนำไปประเด็นของการสร้างกรอบแนวคิดหลัก
7. สร้างกรอบแนวคิดหลัก (Framing main themes) จากการวิเคราะห์ข้อมูลของบทสัมภาษณ์ รวมถึงเอกสารทางราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นตัวตั้ง
8. ตรวจสอบและสะท้อนคิดการวิเคราะห์ข้อมูล (Rechecking and reflecting data analysis) จากบทสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องอีกครั้งแบบกลับไปกลับมาเพื่อให้มั่นใจว่ากรอบแนวคิดนั้นๆ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ทำกรวิเคราะห์โดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (Saturated data)
9. ยืนยันการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสุดท้าย (Confirming final data analysis) เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปของข้อค้นพบจากการวิจัย

การสร้างที่น่าเชื่อถือของการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างที่น่าเชื่อถือของข้อมูล (Credibility) (Lincoln และ Cuba, 1985) ที่ศึกษา โดยเฉพาะข้อมูลที่เก็บจากการวิจัยและกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้กลวิธีตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยใช้เวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา (Prolonged engagement in the field) กล่าวคือมีการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อทำความคุ้นเคยและเพื่อรู้จักผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนทำการวิจัย และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้นจะใช้เวลาที่เพียงพอ ทั้งนี้รวมถึงการศึกษาประวัติของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กร หรือการสร้างคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประโยชน์ในการได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และการสร้างใจไว้วางใจในการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อผู้วิจัย (Lincoln และ Cuba, 1985)

2. ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนหรืออภิปรายความคิดกับเพื่อนนักวิจัย (Peer debriefing) ในคณะศึกษาศาสตร์เพื่อหาความเหมาะสมและความถูกต้อง (Schwandt, 1997) ในการทำการศึกษาวจัยนี้ รวมถึงการได้แนวทางหรือมุมมองที่ช่วยเติมเต็มงานวิจัยให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้นจากเพื่อนนักวิจัย โดยเฉพาะการออกแบบการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยโดยดำเนินการแลกเปลี่ยนก่อนการวิจัย ระหว่างการวิจัยและหลังการวิจัย

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย (Triangulation of data collection) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายจะช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (Denzin, 1978; Seale, 1999) ซึ่งในที่นี้มีการเก็บข้อมูลโดย 1) การสัมภาษณ์ 2) ใช้เอกสารทางราชการ เอกสารจากเว็บไซต์ของโรงเรียนประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

4. ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ช่วยวิจัย (Member checking) ทั้งนี้ผู้ร่วมให้ข้อมูลมีการตรวจสอบข้อมูลหรือบทสัมภาษณ์ นอกจากนี้ผู้ช่วยนักวิจัยและนักวิจัยจะช่วยตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

5. ผู้วิจัยใช้หลักของการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดี (Rapport) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตั้งแต่กระบวนการเริ่มของการวิจัยโดยการประสานงาน ชี้แจงวัตถุประสงค์ และความสำคัญของการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นการเข้าเยี่ยมชมโรงเรียน แนะนำตัวผู้วิจัยเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคุ้นเคยและไว้วางใจนักวิจัย การสร้างสายสัมพันธ์จะช่วยให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่เป็นจริงและน่าเชื่อถือ (Patton, 2002) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มอบของที่ระลึกเพื่อแสดงความขอบคุณสำหรับการเสียสละเวลาของผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งจะเป็นการช่วยสร้างมิตรไมตรี และการแสดงออกถึงการมีน้ำใจต่อกัน